

Aa en Hunze toegankelijk?!

Eindrapport

oktober 2019

Inhoud

Inleiding en verantwoording	2
1 Algemeen	3
1.1 Bewustwording	3
1.2 Toegankelijkheid (algemeen)	5
1.3 Beleidsvorming	10
1.4 Participatie	11
1.5 Veiligheid	13
2 WMO	15
2.1 Voorzieningen	15
2.2 Vervoer	16
2.3 Activiteiten en diensten	19
3 Jeugd	21
3.1 Ondersteuning	21
3.2 Beleid	23
3.3 Passend onderwijs	24
4 Arbeid	26
4.1 Arbeidsmarkt	26
4.2 Ondersteuning arbeidsgehandicapten	28
Resultaten en aanbevelingen	29
Overzicht geïnterviewden	32
Overzicht inwonersbijeenkomsten	33

Inleiding en verantwoording

Het VN-verdrag voor mensen met een handicap versterkt de positie van mensen met een beperking. Het verdrag bepaalt onder andere dat zij recht hebben om zelfstandig te wonen, naar school te gaan, aan het werk te zijn of het openbaar vervoer te gebruiken. De overheid (gemeente, provincie en rijk) moet zorgen dat deze onbeperkte toegang wordt gerealiseerd.

De gemeente Aa en Hunze heeft dus de belangrijke taak om deze gemeente toegankelijk te maken voor iedereen. Daarom heeft de gemeente aan Zorgbelang Drenthe gevraagd om onderzoek te doen naar de vraag hoe de gemeente dat op dit moment doet. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan de gemeente maatregelen nemen en een agenda opstellen om het in de toekomst (nog) beter te doen.

Het onderzoek is uitgevoerd door Fred Molenhuis, werkzaam bij Zorgbelang Drenthe. Dit rapport is een inventarisatie en vormt de uitwerking van wat is besproken met zeventien medewerkers van de gemeente Aa en Hunze, Impuls welzijn, stichting Attenta, Werkplein Drentse Aa en PrimAH. Ook is tijdens vier avonden gesproken met ruim veertig inwoners uit de gemeente Aa en Hunze. Daarnaast is informatie gebruikt uit openbare bronnen.

Het rapport is verdeeld in vier onderwerpen: Algemeen, Wmo, jeugd en arbeid. Deze onderwerpen zijn aangegeven door de Werkgroep onbeperkt toegankelijk, die betrokken is bij de opzet van het onderzoek, en zijn afgeleid van het VN-verdrag. De werkgroep zal de gemeente uiteindelijk adviseren wat er nodig is, zodat de gemeente Aa en Hunze een toegankelijke gemeente wordt voor iedereen.

De eerste ronde gesprekken vonden plaats in het gemeentehuis en bij de inwoner thuis. De medewerkers van de gemeente waren steeds bereid om eerlijk antwoord te geven op de vragen van de onderzoeker. De ontvangst in het gemeentehuis was hartelijk.

In het tweede deel van het onderzoek is gesproken met inwoners. Dit vond plaats in vier dorpen: Gasselternijveen, Rolde, Annen en Gieten. Met hen is gesproken over de genoemde onderwerpen aan de hand van vragen: wat zijn uw ervaringen, wat gaat er goed, wat kan beter?

De uitkomsten van deze bijeenkomsten vormen tezamen met de informatie uit de interviews de basis voor dit rapport. Ieder hoofdstuk begint met informatie uit de interviews, waarna uitkomsten van de bijeenkomsten met inwoners worden beschreven.

1 Algemeen

1.1 Bewustwording

De gemeente Aa en Hunze is ervoor verantwoordelijk dat de lokale samenleving is doordrongen van de positie, behoeften en mogelijkheden van mensen met een beperking.

Er is in de gemeente Aa en Hunze nergens vastgelegd dat bij het ontwikkelen van beleid specifiek aandacht moet zijn voor de effecten ervan op mensen met een beperking. Daarover zijn alle respondenten het eens.

Dat dit wel noodzakelijk is, is voor de meeste geïnterviewden evident: “Toegankelijkheidsrichtlijnen moeten eerder worden meegenomen in het proces.”

Vraag is wanneer aanpassingen zijn gewenst. Voor dat ene geval dat misschien wel eens... of pas als de noodzaak zich aandient?

Toch is er ook een aantal respondenten dat vraagtekens plaatst bij de noodzaak van het invoeren van specifieke regelgeving of procedures. Niet omdat het geen belangrijk onderwerp of thema is, maar omdat de aandacht ervoor moet uitgaan van de individuele medewerker: “Het gaat om de intrinsieke motivatie van medewerkers. Maar ze moeten er wel op gewezen of mee worden geconfronteerd, anders verandert er

niks. En daarna moet het levend blijven.” Ook wordt gewezen op voorbeelden van personen die bewust niet willen meewerken aan het bijvoorbeeld vereenvoudigen van de tekst van een brief.

Initiatieven om de lokale samenleving te informeren over de positie, behoeften en mogelijkheden van mensen met een beperking zijn niet genoemd: “Er is geen beleid op dit gebied, ook geen aanmoedigingsbeleid bijvoorbeeld richting verenigingen.” Ook wordt geen actief beleid gevoerd om verenigingen en clubs, vrijwilligers te laten werven onder mensen met een beperking of afstand tot de arbeidsmarkt of samenleving.

Op de vraag wat er beter kan, werd samenvattend als antwoord gegeven: “Bij alles wat er binnen de gemeente wordt ontwikkeld, dient de vraag aan de orde te komen of de positie van inwoners met een beperking speciale aandacht behoeft en vervolgens ook krijgt.”

Veel van wat de medewerkers van de gemeentelijke organisaties vertellen, werd door de inwoners onderschreven. Het algemene beeld is dat als de dorpen iets wensen en inwoners dit in gezamenlijkheid bij de gemeente aangeven, de gemeente zeer bereidwillig is en meedenkt. Op dit punt wordt de gemeente ervaren

als heel toegankelijk. Toch ontbreekt het aan korte lijnen tussen individuele inwoners en de gemeente. Niet altijd is duidelijk wie over welk onderwerp kan worden aangesproken. Om dit te ondervangen is geopperd om een vast contactpersoon voor mensen met een beperking aan te wijzen.

Ook wordt de afstand tot het gemeentehuis in Gieten als groot ervaren door inwoners van een dorp als Rolde. Tijdens een van de avonden werd daarom voorgesteld dat een contactpersoon twee ochtenden per week beschikbaar en bereikbaar zou moeten zijn waardoor er een permanente verbinding ontstaat met mensen met een beperking en ouderen.

Het onderwerp bewustwording kwam tijdens meerdere avonden langdurig ter sprake. Kan de gemeente ervoor zorgen dat ook mensen zonder beperking zich bewust worden van de obstakels waar mensen met een beperking mee te maken kunnen krijgen? Er is nog weinig kennis aanwezig over de obstakels die mensen met een beperking dagelijks tegenkomen: “Negatieve ervaringen van mensen met een beperking hebben vaak te maken met een gebrek aan bewustzijn van anderen. Vaak denken mensen niet goed na maar als je hen er op attendeert wordt er wel actie ondernomen.”

Een van de suggesties die werd gedaan is om inwoners – en zeker ook gemeenteraadsleden en ambtenaren – zelf te laten ervaren hoe het is om bijvoorbeeld in een rolstoel te moeten rijden. Eén van de aanwezige inwoners, die zelf gebruik maakt van een gemotoriseerde rolstoel, gaat actief bij scholen langs om kinderen bewust te maken

waar minder valide mensen mee te maken kunnen krijgen, zoals fietsen die op het trottoir rondslingeren: “Dit werkt erg goed.”

De rol van de gemeente ligt volgens inwoners vooral op het gebied van stimuleren en verbinden. Bij vergunningsaanvragen kan worden gevraagd of rekening is gehouden met minder valide inwoners. Zo kan bij de organisatie van een evenement worden geëist dat in een goed toegankelijk invalidentoilet moet worden voorzien. Daarnaast kan de gemeente inwonersinitiatieven gericht op toegankelijkheid, zoals het aanpassen van opritten van trottoirs, verbinden met fondsen die binnen de gemeente of daarbuiten beschikbaar zijn.

De gemeente zou daarnaast actief aandacht moeten geven aan zaken die de toegankelijkheid belemmeren door voorbeelden te noemen in De Schakel: “Zet geen reclameborden midden op het trottoir want dan kan iemand in een rolstoel er niet langs.” Laat inwoners zelf aan het woord en plaats foto’s van voorbeelden hoe het niet maar vooral ook hoe het wél moet.

Ook wordt gevraagd om handhaving. Daar waar onterecht gebruik wordt gemaakt van een invalidenparkeerplaats moet meteen worden opgetreden. Nu nog komen overtreders er te makkelijk mee weg, zo is de ervaring.

1.2 Toegankelijkheid (algemeen)

De gemeente is verantwoordelijk voor de toegankelijkheid van gebouwen en de omgeving voor mensen met een beperking. Het betreft zowel de fysieke- als de sociale toegankelijkheid en informatievoorziening.

Over een belangrijk onderwerp als de inrichting van de openbare ruimte, waar de gemeente een grote verantwoordelijkheid in draagt, verschillen de meningen van de geïnterviewden over de mate waarin het thema toegankelijkheid hierin aandacht krijgt. De maatstaven van het CROW worden bij herinrichtingsplannen niet door iedereen binnen de gemeente als uitgangspunt genomen en zijn niet standaard verwerkt in een procedure.¹

Het gemeentehuis zelf is niet in alle opzichten makkelijk toegankelijk voor minder valide bezoekers. De plaatsing van de lift in het beveiligde deel en het ontwerp van de trap in het publieke gedeelte zijn hiervan voorbeelden. Dit wordt door medewerkers onderkend en er is bereidheid om hier aandacht voor te hebben. Eenzelfde bereidheid is ook te vinden bij de baliemedewerkers, in dit geval om bezoekers te helpen hun weg te vinden in het gemeentehuis of bij het vinden van een antwoord op een vraag.

¹ CROW staat voor Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek: een kennisinstituut voor onder andere infrastructuur, openbare ruimte, verkeer en vervoer. Het CROW publiceert regelmatig richtlijnen die maatgevend zijn voor ontwerpen in de openbare ruimte. Bij de inrichting

De gemeente zelf wordt mantelzorgvriendelijk genoemd. Er wordt flexibel omgegaan met medewerkers die (tijdelijk) zorg verlenen aan iemand in hun omgeving. Ook heeft de gemeente als werkgever aandacht voor medewerkers met een beperking of een specifieke behoefte: “Daar waar nodig worden Arbo technische aanpassingen gedaan.”

Gemeentelijke informatie die aan inwoners beschikbaar wordt gesteld, moet ook voor iedereen begrijpelijk zijn. De gemeente benadert inwoners actief met brieven, nieuwsbrieven en aankondigingen of informatie in huis-aan-huis bladen. Daarnaast beheert de gemeente een website met daarop informatie over de gemeentelijke dienstverlening. Brieven moeten leesbaar zijn voor de persoon aan wie de brief is gericht. Hiervoor is aandacht bij de gemeente Aa en Hunze.

Vorig jaar is de begroting voor het eerst beeldend uitgebracht. Daarnaast geven wethouders nu een korte uitleg in De Schakel waar eerder lange stukken tekst werden gebruikt om het beleid uit te leggen.

van de publieke ruimte wordt gebruik gemaakt van deze maatstaven. Een van de onderdelen daarvan is dat rekening wordt gehouden met minder validen.

Alle medewerkers van de gemeente hebben de cursus Klare taal gevolgd en kunnen gebruik maken van een softwareprogramma genaamd Klinkende taal. Hiermee kunnen brieven worden gecontroleerd op leesbaarheid. Toch bleken weinig geïnterviewden structureel gebruik te maken van dit programma: “Het is mijn overtuiging dat die tool niet wordt gebruikt.” En: “Iedereen in het gemeentehuis is op cursus geweest om eenvoudiger taal te gebruiken... niet het idee dat het veel heeft geholpen.”

Daarom zal de cursus na de zomer opnieuw worden aangeboden. Daarnaast worden ook andere mogelijkheden verkend om het taalgebruik van ‘de gemeente’ beter te laten aansluiten bij het taalniveau van de inwoners. Een voorbeeld hiervan is het idee om op iedere afdeling een taalcoach aan te stellen die de uitgaande brieven waar nodig redigeert zodat ze beter leesbaar zijn.

Een belangrijke observatie die hierbij aansluit, is deze: “Van oudsher staat communicatie meestal aan de achterkant van het proces. Belangrijk is dat al bij begin wordt nagedacht over communicatie en dat ook de personen die inhoudelijk verantwoordelijk zijn dit doen.”

De gemeentelijke website is zodanig ontworpen dat de site makkelijk leesbaar is. Het plaatsen van documenten in PDF wordt vermeden en het contrast van de website kan worden vergroot. De informatie wordt in korte puntige zinnen verteld. Wel ontbreken een voorleesfunctie en de mogelijkheid om de tekst te vergroten. Naar de mening van de meeste geïnterviewden is er nog veel ruimte voor

verbetering: “De informatievoorziening van de gemeentelijke website is slecht.”

Bovenstaande geldt ook voor de website van Stichting Attenta. Er wordt momenteel gewerkt aan een beter toegankelijke website, iets dat Werkplein Drentsche Aa en Impuls Welzijn al eerder hebben gedaan. Deze organisaties bieden bezoekers van hun website wel de mogelijkheid om de tekst voor te laten lezen. Wel leidt de website van het Werkplein bezoekers van ‘bereken uw recht’ naar een gedeelte van de website waar deze functie niet is te gebruiken en bevat de website van Impuls verwijzingen naar documenten in PDF.

Er zijn 18 dorpshuizen in de gemeente Aa en Hunze. In de Nota onderhoud gebouwen is vastgelegd hoe de kosten voor het onderhoud zijn verdeeld: aanpassingen voor toegankelijkheid vallen onder klein onderhoud en komen voor rekening van de (besturen van) de dorpshuizen.

De meeste dorpshuizen en sportfaciliteiten zijn in de ogen van een aantal geïnterviewden: “Over het algemeen redelijk toegankelijk.” Toch moeten er bijvoorbeeld bij verkiezingen wel (tijdelijke) aanpassingen worden gedaan om de toegankelijkheid van stembureaus te verbeteren.

Als een dorpsvereniging graag een aanpassing wil doorvoeren in het kader van de toegankelijkheid wordt dit vaak in cofinanciering met de gemeente gedaan (50-50): “Hier doet de Gemeenteraad over het algemeen niet moeilijk over. Er is altijd de bereidheid hier geld in te

steken.” Toch wordt bij dorpsverenigingen of besturen van dorpshuizen geen urgentie gevoeld om permanente aanpassingen te doen: “Bij dorpsverenigingen is toegankelijkheid een non-item, het heeft geen prioriteit. Ook niet daar waar eigenlijk nog aanpassingen nodig zijn.” Die aanpassingen lijken ook noodzakelijk voor de twee gymzalen in Eext en Gieten. Ook hier kunnen rolstoelgebruikers nog niet volledig zelfstandig hun weg vinden.

Alle voetbalverenigingen en tennisverenigingen zijn geprivatiseerd, in zoverre dat de gebouwen in bezit van de vereniging zijn, maar de grond en de velden blijven van de gemeente. De verenigingen zijn zelf verantwoordelijk voor onderhoud en aanpassingen ten behoeve van toegankelijkheid.

Naaoberschap is term die wel veel wordt gebruikt, maar is geen garantie dat er aandacht is voor mensen die niet zo makkelijk mee komen.

Het initiatief tot het aanpassen van de openbare ruimte in de dorpen voor een betere toegankelijkheid, komt in de praktijk bijna altijd vanuit de gemeente. Bij de herinrichting van het dorpscentrum van Grolloo bijvoorbeeld, nam de gemeente het voortouw om bewoners hierbij te betrekken. Inmiddels zijn de plannen definitief. In de plannen lijkt aandacht te zijn voor de gehoorde klacht dat in de dorpen een gebrek aan stoepen is: “In de dorpen is een gebrek aan stoepen. Daardoor moet er veel op de weg worden gelopen of gereden.”

De inrichting van het centrum van Rolde is meermalen genoemd als een project waarover de meningen verschillen. De achterliggende filosofie van *shared space* lijkt niet te voldoen (“is een ramp voor mensen met een beperking”) en is voer voor discussie zowel aan de borreltafel als in de Gemeenteraad.

Dit duidt eens te meer dat het soms best ingewikkeld wordt gevonden om het goed te doen. Zo is bijvoorbeeld genoemd dat gehanteerde normen ook niet altijd perfect zijn: “Stoepen worden volgens de norm gelegd met een afschot van 2% maar dat is voor een rollatorgebruiker best veel. Evenzo voor een rolstoel.” Of dat een maatregel de toegankelijkheid voor een groep mensen verbetert, terwijl het er voor een andere groep mensen juist minder toegankelijk door wordt. Subsidievoorwaarden zijn soms onduidelijk of niet toereikend: “De bushaltes voldoen eigenlijk niet, want er is geen geleidemarkering aanwezig voor mensen met een visuele beperking. Desondanks is hier toch een provinciale subsidie voor afgegeven. Het is onduidelijk welke criteria worden gevolgd.”

Ook spelen kostenoverwegingen een rol: “Er is wel eens geopperd om in alle trottoirs een inrit voor een rolstoel op te nemen maar het realiseren hiervan is te kostbaar.”

Een aantal malen is ook het sociale aspect van toegankelijkheid genoemd. Aa en Hunze is een plattelandsgemeente, waar het niet altijd makkelijk is om er bij de oorspronkelijke bevolking ‘tussen te komen’. Dit geldt in sterke mate voor mensen met een psychiatrische aandoening, die daardoor net wat anders doen dan mensen gewend

zijn. Bij de inzet van buurtbemiddeling is hiervoor aandacht. Door uitleg te geven, wordt begrip gecreëerd over de achtergrond van (nieuwe) bewoners.

Daarnaast is er niet altijd de bereidheid om mee te werken. Zo is het voorbeeld genoemd van de buurman die de ander niet over 'zijn' deel van de gemeentelijke stoep wil laten rijden, om zo dicht bij de voordeur te kunnen uitstappen.

Fysieke toegankelijkheid was een onderwerp dat in alle vier de gespreksavonden veel aandacht kreeg. Tal van concrete voorbeelden werden genoemd die illustreren dat er (ook) op dit gebied nog veel kan worden verbeterd in de gemeente Aa en Hunze.

Het plein voor het dorps huis van Gasselternijveen is opnieuw ingericht met inspraak en op initiatief van inwoners van het dorp. Dit heeft geleid tot een aantal klachten omdat de bereikbaarheid en toegankelijkheid is afgenomen. Hierna zijn de richtlijnen langsgelopen waarna is geconstateerd dat alles binnen de normen valt. Dit is ook de uitkomst van een onderzoek door Visio Haren. De vraag is natuurlijk of wat valt binnen de norm altijd ook de best mogelijke oplossing is.

De volgende obstakels werden genoemd:

- Het MFC Annerveenschekanaal is niet toegankelijk voor mensen met een beperking, een rolstoel kan hier niet naar binnen;
- De toegankelijkheid van bijvoorbeeld Annerveenschekanaal kan beter. De stoepen zijn scheef, bebossing is te groot. Iemand in een rolstoel kan hier niet komen;
- De jeugdsoos Eexterveen is ook niet toegankelijk. De soos zit boven en er is geen lift. Je zou hier in een eerder stadium over na moeten denken (bewustwording);
- De route naar het dorps huis en de sporthal in Annen is voor iemand met een beperking soms slecht te doen. Het zandpad staat vaak vol fietsen (terwijl er en fietsenstalling is);
- Toegang tot het dorps huis en de bibliotheek in Annen; alleen toegankelijk voor mensen met een beperking (rolstoel) met hulp (deur open houden);
- In Gieten zijn de fietspaden te smal en de klinkerwegen niet berijdbaar voor rijders in een scootmobiel en dat terwijl Gieten de eerste scootmobielroute in Nederland had;
- Ook is het afschot van trottoirs te groot waardoor mensen in scootmobielen scheef komen te hangen en het voor mensen met rollators lastig is om vooruit te komen;
- Het Ijsbaanlaantje in Gieten is genoemd als plek waar veel oudere mensen wonen die afhankelijk zijn van een rollator of scootmobiel, maar moeilijk de oprit kunnen nemen. De gemeente is hiervan op de hoogte maar er wordt volgens een

inwoner geen actie ondernomen: “Het wachten is tot iemand een flinke val maakt”;

- In de winter worden veel voetpaden niet gestrooid (op sommige plekken brengt de gemeente wel een emmer met zout). Het is dan de bedoeling dat mensen in die buurt/wijk er samen voor zorgen dat de voetpaden schoon worden (naoberschap). Of dat mogelijk is hangt erg van de samenstelling van die buurt/wijk af. Maar hoe dan ook, het is vooral vervelend voor oudere mensen en mensen die minder mobiel zijn.

Het gemeentehuis wordt redelijk toegankelijk genoemd. Wel zouden mensen graag zien dat er een invalidenparkeerplaats op korte(re) afstand tot de ingang komt. De huidige parkeerplaatsen zijn te ver van de ingang verwijderd. Daarnaast werd de volgende tip gegeven: “Zet bij de balie een stoel neer waar mensen met een beperking even plaats kunnen nemen.” Hiermee in lijn ligt een opmerking over balies in publieke gebouwen: “Hier ligt vaak een belletje op, maar mensen met een beperking kunnen hier vaak niet bij.”

Het aanbod aan (gemeentelijke) informatie kan worden verbeterd:

- Gemeenteberichten zijn te vinden in de Schakel (huis-aan-huisblad) maar niet voor iedereen leesbaar (een mevrouw met visuele beperking vraagt haar man of iemand anders om de informatie aan haar door te geven);
- Zorg dat belangrijke informatie niet alleen begrijpelijk is maar ook zichtbaar is voor mensen met een beperking

(bijvoorbeeld in een rolstoel); op de goede hoogte en op een toegankelijke plaats;

- De informatie op de website van de gemeente wordt beoordeeld als onoverzichtelijk. Als voorbeeld werd genoemd dat het niet gemakkelijk is te vinden wat de gevolgen zijn van het bereiken van de 18-jarige leeftijd;
- In informele sfeer (koffieochtenden) komen de gemeenteberichten ook vaak ter sprake. Hier kan de gemeente op inspelen.

Een inwoner gaf duidelijk aan wat er wat haar betreft kan worden gedaan om inwoners betere toegang tot informatie te geven: “Plaats in de gemeentegids duidelijke informatie waar mensen terecht kunnen en wat er vervolgens gebeurt: bijvoorbeeld het aanvragen van Wmo voorzieningen bij Attenta kost tijd. Heb je tijdelijk een voorziening nodig, voor revalidatie of iets dergelijks, dan kan je dit ook gaan lenen bij een andere organisatie bijvoorbeeld via het zorgkantoor. Dit moeten de mensen dan wel weten via een soort, korte en bondige handleiding waar een soort route in staat. Zet deze informatie ook op de gemeentesite, in de Schakel of maak er een flyer van die je in publieke ruimten legt.”

1.3 Beleidsvorming

De gemeente betreft mensen met een beperking in alle fasen van de beleidsvorming en monitoring.

Er is een Adviesraad Sociaal Domein actief in de gemeente. Zij adviseert het College van burgemeester en wethouders gevraagd en ongevraagd bij gemeentelijk beleid op het gebied van zorg, welzijn, jeugd, werk en inkomen. Andere formele vormen van participatie of het actief betrekken van inwoners of ervaringsdeskundigen zijn er niet of nauwelijks.

De behoefte hiertoe werd echter wel door een aantal geïnterviewden gevoeld en verwoord: “Er is behoefte aan een belangenclub die meedenkt en meekijkt in de planvorming en ontwikkeling van de openbare ruimte van de gemeente. Dit wordt incidenteel wel eens gedaan, bijvoorbeeld na een klacht over de route van bushalte naar het gemeentehuis, maar het kan ook permanent.”

Bij nieuwe bouwplannen worden geen ervaringsdeskundigen ingezet: “Dit hoeft ook niet want het Bouwbesluit voorziet voldoende in toegankelijkheid.” Bij verbouw is dit anders: “Daarvoor geldt het Bouwbesluit niet en zou de inzet van ervaringsdeskundigen van meerwaarde kunnen zijn.”

Er is ook behoefte aan een inhoudelijke discussie of gesprek over de vraag: wat houdt ‘iedereen moet meedoen’ eigenlijk in? De meningen hierover variëren: “Belangrijk is dat er in de samenleving een manier van denken en doen ontstaat met als basis de vraag: wat kunnen we met z’n allen voor elkaar of voor een specifieke doelgroep betekenen? Daarbij komt de overheid pas als laatste aan bod.”

Het wordt belangrijk gevonden dat binnen de gemeente de beweging van binnen naar buiten wordt gemaakt. Maak meer contact met de inwoners. Met als voorbeeld dat het gesprek wordt aangegaan met de vraag of de informatie is overgekomen zoals bedoeld.

Inwoners vinden het vanzelfsprekend dat naar hun ervaringen wordt gevraagd en hun specifieke kennis wordt ingezet: “Het zou goed zijn als bijvoorbeeld gemeenteambtenaren, naast het verzoek om mee te denken, ook regelmatig met ervaringsdeskundigen (mensen met een beperking) op pad gaan.”

“Op deze manier merkt men zelf ook hoe creatief mensen met een beperking met sommige obstakels omgaan. Dit kan helpen bij het nemen van besluiten en leidt tot meer bewustwording.”

1.4 Participatie

De gemeente draagt zorg voor de voorwaarden voor integratie en deelname van mensen met een beperking aan educatieve, sociaal-culturele activiteiten, sport en recreatie.

In de gemeente Aa en Hunze zijn de sportverenigingen zelf verantwoordelijk voor hun eigen locatie. Daar waar nodig kan een vereniging subsidie aanvragen om aanpassingen te doen. De gemeente staat hier in de praktijk positief tegenover, denkt mee en verleent waar mogelijk subsidie. Zo heeft voetbalvereniging Rolder Boys subsidie ontvangen voor het vergroten van het toilet in het clubgebouw. Dit is sowieso een voorbeeld van een vereniging die actief de verbinding maakt met mensen met een beperking. Zo wordt samengewerkt met zorginstelling De Trans en voetbalt er een G-zevental.

Bij de voetbalvereniging Gieter is door de gemeente een nieuw clubgebouw geplaatst waarvan het beheer nu voor rekening van de vereniging komt. Een van de laatste zaken die nog moeten worden ingepast, is een rolstoellift. Dit is een initiatief vanuit de vereniging en noodzakelijk omdat de kantine op de eerste verdieping is gesitueerd. De vereniging zal deze lift zelf aanschaffen en laten plaatsen.

Voor het stimuleren van deelname aan sportactiviteiten is een subsidieregeling van kracht: “Verenigingen en organisaties kunnen rekenen op financiële ondersteuning, mits zij die middelen benutten voor specifieke activiteiten of evenementen. Hierbij kan gedacht worden aan activiteiten gericht op het stimuleren van sportbeoefening door ouderen, jeugdigen, mensen met een beperking en chronisch zieken.”² Volgens een geïnterviewde medewerker wordt hier weinig gebruik van gemaakt.

Speeltuinen zijn niet toegankelijk voor mensen met een beperking. Er wordt niet standaard in speeltoestellen voorzien die voor kinderen met een beperking zijn te gebruiken. Maar daar waar hier om wordt gevraagd, wordt dit gerealiseerd. Geïnterviewden hebben twee voorbeelden genoemd waarbij dit is gebeurd. In beide gevallen werd een vogelnestschommel geplaatst. Er is echter geen specifiek beleid of budget: “Speelvoorzieningen worden pas aangepast nadat iemand zich meldt.”

De gemeente Aa en Hunze heeft in het Uitvoeringsplan Toeristisch Beleid uit 2016 geen aparte uitgangspunten of doelstellingen opgenomen gericht op het toegankelijk(er) maken van recreatieve of toeristische voorzieningen voor mensen met een beperking. De gemeente kan hierin wel een rol vervullen, zo vertelde ook een van

² Gemeentelijk beleid Sport en Bewegen in Aa en Hunze Versie 2.0 (2015) 23.

de respondenten: “De gemeente is geldschietster en kan voorwaarden stellen aan de aanleg van wandel- of fietspaden, bijvoorbeeld in het gebied van de Drentsche Aa.”

In de Cultuurnota van de gemeente staat: “De kunst- en cultuuruitingen moeten toegankelijk zijn voor alle doelgroepen en mensen moeten op een actieve wijze deel kunnen nemen aan het culturele aanbod.”³ Toch wordt verderop in het document niet duidelijk gemaakt wat de gemeente doet om deelname van mensen met een beperking te stimuleren of mogelijk te maken.

Waar één- of meerdaagse culturele of sportieve evenementen worden georganiseerd binnen de gemeente worden niet standaard voorzieningen getroffen om bezoek van of deelname door mensen met een beperking te vergemakkelijken. Niet altijd zijn er goed toegankelijke loop- en rijroutes en ook ontbreekt er regelmatig een voor iedereen toegankelijk toilet, zo blijkt uit observaties van de geïnterviewde personen.

Toiletvoorzieningen voor minder validen zijn vaak wel beschikbaar in het Openbaar Vervoer maar niet in de horeca en/of tijdens evenementen. Dit is een veel gehoorde klacht en beperkt inwoners met een beperking bij deelname aan ontspannende culturele of sportactiviteiten. “Bij festiviteiten op de Brink in Rolde (bijvoorbeeld Roldermarkt) is er geen invalidentoilet voor mensen met een beperking. De Rolder Activiteiten Stichting geeft aan dat zij geen

invloed hebben op hetgeen er door de leverancier wordt geleverd.” De Gemeente kan hier door middel van vergunningenbeleid stimulerend of dwingend in optreden, zo is de overtuiging van diverse inwoners.

Genderneutrale toiletten zou wel iets zijn

³ *Cultureel. Cultuurbeleid Aa en Hunze 2017 – 2020* (2016) 7.

1.5 Veiligheid

De gemeente moet zorgen dat de veiligheid van mensen met een beperking gewaarborgd is in de eigen woonomgeving en in openbare ruimten en gebouwen.

Voor het vergroten van de verkeersveiligheid bestaan diverse instrumenten. Zo wordt een opfriscursus verkeerskennis aangeboden aan oudere inwoners van de gemeente. Maar daarvoor melden zich niet altijd de mensen die dit het meest nodig hebben: “Het wordt ook gezien als leuk verzetje of gelegenheid om te showen dat het nog best gaat.”

Ook vindt (binnenkort) overleg plaats met de Scoot Angels, een scootmobielclub uit Nijkerk met als doel om scootmobielgebruikers veiliger aan het verkeer te laten deelnemen.

Ideeën als het verzorgen van een scootmobiel-/en E-biketraining werden ook geopperd, omdat het hierbij vaak gaat om bestuurders met een mogelijk beperkter reactievermogen. Ook binnen de verkeerseducatie op scholen zou meer aandacht moeten zijn voor de verkeersdeelname door minder valide medeweggebruikers, zo stelde één van de geïnterviewden.

Dat bij de reconstructie van het centrum van Rolde is gekozen om dit volgens de principes van het al eerder genoemde *shared space* te doen, is een slechte keuze gebleken voor mensen met een beperking.

Zij kunnen namelijk niet meer veilig aan het verkeer deelnemen. Dit was een van de belangrijkste punten die door inwoners van Rolde werden aangevoerd tijdens de gespreksavond in dit dorp. Inwoners met een beperking voelen zich in hun bewegingsvrijheid aangetast en vinden dat zij onvoldoende zijn betrokken bij de totstandkoming van de herinrichtingsplannen. Een aantal concrete onveilige situaties werd genoemd:

- De trottoirs zijn te smal of het is onduidelijk waar deze beginnen en ophouden;
- De trottoirs worden gebruikt als terras of plaats waar winkels reclameborden plaatsen. Daarom moeten mensen in een rolstoel uitwijken naar de rijbaan;
- Er zijn onvoldoende duidelijk gemarkeerde oversteekplaatsen. Oversteken wordt hierdoor erg gevaarlijk, want auto's rijden vaak hard;
- Er zijn onvoldoende snelheid beperkende maatregelen, zoals obstakels, geplaatst.

Er zijn tijdens deze avond ook mogelijke oplossingen aangedragen:

- Creëer een omleiding rond het dorp, zoals in Odoorn;
- Handhaving door de gemeente wanneer reclamemateriaal, stoelen en auto's op het trottoir staan.

Ook is aandacht gevraagd voor het ontbreken of abrupt eindigen van blindegeleidestroken: “Ze waren door de herinrichting helemaal verdwenen, zijn nu deels weer terug.”

In andere dorpen werden ook een aantal concrete onveilige situaties genoemd. Zo is in Annen de weg naar het winkelcentrum wel verbeterd “maar toch krijgt iemand in een elektrische rolstoel op de route naar het winkelcentrum te maken met verschillende obstakels”. Een duidelijk voorbeeld hiervan zijn de containers die op de dagen (drie maal per week) dat ze geleegd worden op de stoep staan. Ook geparkeerde auto’s en scheve op- en afritten leveren onoverzichtelijke situaties op “want de situatie op de weg is niet te overzien voor degene in de rolstoel, maar de automobilist op de weg ziet je ook niet de stoep afkomen.”

In alle dorpen liggen slecht onderhouden trottoirs. Soms zorgen bijvoorbeeld boomwortels ervoor dat de tegels opbollen. Ook lopen de trottoirs vaak af naar de zijkant; “aan de zijkant zit een gootje ten behoeve van de waterafvoer, waar het wiel van mijn rolstoel makkelijk in blijft steken.”

In aanvulling op de door een gemeentemedewerker genoemde training voor gebruikers van schootmobielen en rollators, werd door een inwoner gesteld dat deze hulpmiddelen niet of nauwelijks worden onderhouden: “Dit zou wel moeten in het kader van de veiligheid. Gebeurt dit wel, dan zou tijdens een onderhoudsbeurt of reparatie een leenapparaat voor de cliënt beschikbaar dienen te zijn.”

2 WMO

2.1 Voorzieningen

Inwoners die niet op eigen kracht kunnen deelnemen aan de samenleving kunnen een beroep doen op voorzieningen die hen ondersteunen bij participatie en versterking van de zelfredzaamheid.

Een deel van de uitvoering van het Wmo en Jeugd(wet)beleid is belegd bij Stichting Attenta. Inwoners kunnen Attenta benaderen met vragen over bijvoorbeeld persoonlijke financiën, opvoeden, mantelzorg, eenzaamheid en gezond ouder worden. Bij Attenta werken sociaal werkers die inwoners begeleiden bij het vinden van de juiste vorm van ondersteuning. Na wat wel werd genoemd ‘een moeizame start’ is deze stichting nu beter in staat om invulling te geven aan deze rol, al is en blijft er volgens de medewerkers zeker ruimte voor verbetering.

Onder andere via Attenta zou de gemeente iedereen met een beperking voldoende in beeld moeten hebben. Maar meerdere geïnterviewde personen twijfelen hieraan. Zo werd gesteld dat “de gemeente veel van hen waarschijnlijk bij toeval tegenkomt, los van hen die gebruikmaken van bijvoorbeeld bijstand of Wmo. De niet-uitkeringsgerechtigden zijn deels in beeld, maar de partners ervan mogelijk niet.”

Een andere organisatie die in dit verband een belangrijke rol en taak heeft is Impuls Welzijn. Deze welzijnsorganisatie richt zich op het versterken van de leefbaarheid in de dorpen en buurten en biedt trainingen en ondersteuning op het gebied van bijvoorbeeld bewonersinitiatieven of mantelzorg. Er is een Centraal Punt Mantelzorg met een consulent, waar inwoners terecht kunnen die mantelzorg bieden, bijvoorbeeld aan een partner met een beperking.

Voor het bieden van onafhankelijke cliëntondersteuning kunnen inwoners terecht bij MEE Drenthe. Deze organisatie is door de gemeente met dit doel gecontracteerd. Het viel op dat niet iedereen op de hoogte is van de reikwijdte van onafhankelijke cliëntondersteuning zoals in de Wmo is beschreven. Daarnaast is op de gemeentelijke website geen informatie te vinden over onafhankelijke cliëntondersteuning binnen het sociale domein. Het is niet duidelijk langs welke kanalen inwoners wel op de hoogte worden gebracht van het feit dat zij recht hebben op deze vorm van ondersteuning.

Een onderwerp dat veel ter sprake werd gebracht binnen dit verband was geletterdheid. Via het Taalhuis worden zowel taal- als rekenlessen gegeven, maar het beeld bestaat dat hier onvoldoende gebruik van wordt gemaakt, dat het aantal mensen met een taalachterstand in de gemeente groter is dan het aantal deelnemers.

Het wordt belangrijk gevonden dat wordt gesignaleerd of er sprake is van laaggeletterdheid. Want als iemand moeite heeft met lezen en schrijven, kan dit de volwaardige deelname aan het maatschappelijke verkeer erg in de weg staan, omdat bijvoorbeeld brieven niet worden gelezen of begrepen. “Laaggeletterdheid kan grote gevolgen hebben, bijvoorbeeld leiden tot huisuitzetting. In dit soort gevallen met grote consequenties zou persoonlijk contact een voorwaarde moeten zijn om over te mogen gaan tot een maatregel.”

Volgens sommige respondenten kan de school een belangrijke rol spelen in het signaleren van laaggeletterdheid onder ouders: “School weet wie wel en wie niet gebruik maakt van het digitaal ouderportaal. Normaal is de NT1-groep moeilijk te bereiken, via school zou dit wel kunnen.”⁴

Inmiddels is onder inwoners bekend dat Stichting Attenta de plek is om een aan aanvraag voor ondersteuning (Wmo) te doen. Wel is onduidelijk hoe Attenta zich verhoudt tot de gemeente: “Veel mensen (ook ouderen) vinden dat Attenta, de gemeente is. Niet onafhankelijk.” De mogelijkheid om onafhankelijke

cliëntondersteuning in te schakelen is niet bij iedereen bekend: “De gemeente biedt geen onafhankelijke cliëntondersteuning aan.” Ook leeft er onder inwoners angst dat de gemeente alles van hen weet en dat bepaalde dingen elkaar kunnen gaan tegenwerken.

De doorloop en afhandeling van de aanvragen is een punt van aandacht voor Stichting Attenta. Hoewel Attenta misschien wel de wettelijke termijnen in acht neemt, voelt een periode van zes weken lang. Een inwoner beschreef haar ervaring als volgt:

“Men doet een aanvraag. Dan duurt het 2 weken voordat iemand van Attenta komt; daarna moet het eerst in een vergadering besproken worden en vervolgens zal er een besluit vallen of de aanvraag wel of niet gehonoreerd wordt. Maar degene om wie het gaat kan zo maar 6 weken op een besluit moeten wachten. En, afhankelijk van de beperking en de aanvraag, kan de lange termijn de wereld van de aanvrager klein maken.”

Iemand kon de vragenlijst van het cliëntervaringsonderzoek Wmo niet lezen; ik heb het op A3 uitgeprint en opgestuurd.

⁴ NT1: Nederlands als eerste taal.

2.2 Vervoer

De gemeente biedt voorzieningen op het gebied van mobiliteit aan die zijn gericht op het versterken van de zelfredzaamheid en participatie.

In de gemeente zijn diverse vormen van gereguleerd vervoer beschikbaar. Daarnaast is Automaatje (een initiatief van de ANWB) actief. Hoe wordt voorzien in een verwachte toename van mensen in een rolstoel/met een beperking is niet bekend. Hier is (nog) geen specifiek beleid voor ontwikkeld.

De mogelijkheden om gebruik te maken van de normale (OV) vervoersmogelijkheden zijn met name in de kleinere kernen in de gemeente beperkt. De zogenaamde Hubtaxi is nog niet bekend. In Gasselternijveen is een bus aangekocht waarmee inwoners worden vervoerd bij gezamenlijke uitstapjes. Deze bus kan echter niet worden gebruikt voor het vervoer van rolstoelen en scootmobielen, want het is te duur om de bus hiervoor ieder jaar te laten keuren.

Verder kan voor veel voorzieningen, zoals het aanpassen van een eigen auto in verband met een beperking, een beroep worden gedaan op de Wmo. In principe is er daarmee volgens de geïnterviewden een dekkend vervoersnetwerk.

Uit de gesprekken met inwoners wordt duidelijk dat het vervoersnetwerk in de gemeente Aa en Hunze minder dekking biedt

dan in het gemeentehuis wordt verondersteld. Oudere inwoners vinden het aanbod onoverzichtelijk. Tijdens de avonden werd een aantal slechte ervaringen over de werkwijze van Publiek Vervoer gedeeld.

Eén persoon is 5 jaar met publiek vervoer (Connexion) naar de middelbare school en weer naar huis gereisd: “Dit heeft voor veel frustratie gezorgd: de taxi kwam regelmatig te laat of helemaal niet. Afspraken met taxichauffeurs maken (bijvoorbeeld over de plaats van instappen i.v.m. smalle oprit) lukte niet omdat er telkens andere chauffeurs op de taxi zaten. Deze veranderingen zijn ook erg lastig en onrustig voor mensen met autisme. En als je denkt dat er afspraken gemaakt kunnen worden, kun je opnieuw beginnen doordat het publiek vervoer opnieuw aanbesteed wordt en er een andere vervoerder komt.”

“We hebben vele klachten ingediend bij Connexion, tot de directeur aan toe, en ook bij de contactpersoon van de gemeente. Van beide zijden komt echter maar geen reactie. Wie is er eindverantwoordelijke? Een jaarlijks formulier van de gemeente waarop je ervaringen kwijt kan, zou al mooi zijn. Dit kan dan ook een goed hulpmiddel voor de gemeente zijn bij de aanbesteding. Nog beter is het als de gemeente stuurt op kwaliteit in plaats van op prijs.”

De oproep om vooral te klagen bleek niet nodig, want sommige inwoners kunnen “hun woning inmiddels behangen” met alle ontvangstbevestigingen die ze hebben gekregen na het indienen van een klacht. Wel werd aangegeven dat het de laatste maanden wat beter gaat.

Veel zorg is er ook over het verdwijnen van bushaltes in een aantal kleinere dorpen. Hoewel inwoners aangaven te weten dat de rol van de gemeente hierin en de invloed hierop klein is, werd wel een dringende oproep gedaan om te proberen de beslissingen hierover terug te draaien. Dit omdat het voor veel inwoners van groot belang is dat er regelmatig een bus stopt op loopafstand van hun huis. Valt dit weg dan neemt de toegankelijkheid en daarmee de leefbaarheid van de getroffen dorpen af.

2.3 Activiteiten en diensten

De gemeente stelt doeltreffende zorg en ondersteuning beschikbaar voor mensen met een beperking.

De ervaringen van inwoners zijn divers maar niet onverdeeld negatief als het de dienstverlening van de gemeente op dit gebied betreft. Wel blijkt het persoonlijk contact erg belangrijk en bepalend te zijn: “Bij Wmo aanvragen (bij Attenta) valt of staat het met een goed contactpersoon. Iemand die jouw beperkingen kent en weet wat voor jou belangrijk is. Dan werkt het aanvragen van een bepaalde voorziening een stuk prettiger en daardoor is het vaak sneller geregeld.”

Je zou moeten verbieden dat goede contactpersonen van baan veranderen

Het is erg belangrijk de juiste houding aan te nemen en de inwoner die een aanvraag doet zelf ook de controle en het overzicht te laten houden over wat er gebeurt. Een inwoner schetste wat er gebeurde toen hij de gemeente vroeg om te ondersteunen bij het aanpassen van zijn woning: “Als je een aanvraag voor een voorziening doet, ben je de regie kwijt en krijg je iets waar je niet op zit te wachten. De gemeente bepaalt, bij wijze van spreken, wat waar komt, ook als je dit niet wil. Dus uiteindelijk hebben we alles zelf gedaan. Het is wel een ervaring van 10 jaar geleden.”

Een vergelijkbare ervaring werd aangehaald door inwoners van een naburig dorp: “Een aantal jaren geleden is het hele huis verbouwd.

De kosten hiervan hebben we zelf gedragen. We hebben alleen het in hoogte verstelbare keukenblad bij de gemeente aangevraagd. De gemeente stuurde een adviseur die door het hele huis ging en allerlei aanpassingen voorstelde die niet nodig waren. De gemeente was bereid om de kosten voor het in hoogte verstelbare keukenblad te dragen, maar dan moesten de overige aanpassingen ook doorgevoerd worden. Hier was absoluut geen behoefte aan dus het op hoogte verstelbare keukenblad is uiteindelijk door onszelf gefinancierd. Ons advies aan de gemeente is: bied maatwerk aan. Dit is praktischer en (veel) goedkoper.”

Veel genoemd is ook de ervaring dat mondige inwoners meer voor elkaar krijgen dan mensen die minder goed weten te verwoorden wat ze nodig hebben: “Ik heb ervaring met de gemeente op het gebied van woningaanpassing, aanpassing van mijn auto en een PGB-aanvraag. Het gaat niet allemaal vanzelf, je moet wel mondig zijn maar de ervaringen met de gemeente hierin is goed.”

Meerdere inwoners gaven aan dat wanneer een aanvraag voor een voorziening niet wordt toegekend, dit wel goed wordt onderbouwd en uitgelegd. Dit wordt als prettig ervaren. “Ik heb een aantal jaren geleden een Segway aangevraagd. De aanvraag is afgewezen omdat de handbewogen rolstoel nog voldeed. De procedure bij de gemeente is keurig gegaan”.

Meerdere aandachtspunten werden ingebracht tijdens de avonden met inwoners:

- Het wordt prettig gevonden als er vaste contactpersonen binnen de Wmo/Attenta zijn. Het is belangrijk dat mensen met een beperking te maken krijgen met een ambtenaar die weet hoe het werkt en afspraken na komt;
- De overgang van gemeente naar Attenta was lang niet bij iedereen bekend. Inmiddels bij wel meer inwoners, zo is het idee maar er is nog een weg te gaan;
- De gemeente stuurt jaarlijks een brief voor de herindicatie huishoudelijke hulp. Dit is eigenlijk niet nodig en mensen worden er onrustig van. De betreffende inwoners worden er niet jonger op en de beperking wordt meestal ook niet minder;
- Kan de gemeente niet, net zoals bij een paspoort of ID-kaart, de inwoners een bericht sturen als de invalidenparkeerkaart bijna verlopen is zodat er tijdig actie ondernomen kan worden?

Tot slot in dit hoofdstuk de gouden tip die de uitzondering tot norm verheft: “Er wordt vaak van aanpassingen van de norm uitgegaan maar waarom zorgt de gemeente er niet voor dat er een norm komt die voor iedereen geldt? Bijvoorbeeld het hoger of lager kunnen zetten van aanrechtbladen of het niet meer gebruiken van drempels bij het bouwen van huizen. Als dit de standaard wordt, geldt de norm voor iedereen en zijn ook alle gebouwen en huizen voor iedereen toegankelijk en zijn er minder aanpassingen nodig.”

Er is grote mate van zelfredzaamheid in een groot aantal dorpen in Aa en Hunze. Als het te lang duurt, doet men het zelf wel.

3 Jeugd

3.1 Ondersteuning

De gemeente is verantwoordelijk voor de ondersteuning van jeugdigen, die op eigen kracht en met ondersteuning van het eigen netwerk onvoldoende in staat zijn tot dagelijkse levensverrichtingen. Ondersteuning is gericht op het verstrekken van structuur en regie over het eigen leven.

Er is in de gemeente Aa en Hunze geen specifiek jeugdbeleid maar daar waar vraagstukken liggen, wordt dit breed aangepakt: “Er is nauwe samenwerking met Impuls en de scholen in een zogenaamd zorgoverleg of in zorgadviesteams. Volgens een medewerker van Attenta weten “mensen de weg wel te vinden bij nood of ondersteuningsvragen. Toch is de groep jeugd volgens mij niet helemaal in beeld.” Wel is er wanneer nodig een sterk vangnet: “Jeugdmaatschappelijk werk is stevig verankerd.”

Om beter te kunnen inspelen op vragen en behoeften van inwoners kopen de gemeenten uit Noord en Midden Drenthe Wmo en Jeugdhulp gezamenlijk in. Beoogd wordt om zo meer samenhang in het aanbod aan zorg en ondersteuning te kunnen bieden. In de aanpak van de gemeenten staat het resultaat centraal. De gemeenten kopen resultaten in en geen producten. De omvang van de ondersteuning is afhankelijk van het te bereiken resultaat.

Deze resultaten hebben de gemeenten beschreven in een resultatenmatrix. De inkoop van bovenregionale zorg, zoals de intramurale en zeer specialistische jeugdhulp gebeurt op Drentse schaal.

Wanneer ondersteuning in het kader van de jeugdwet wordt geïndiceerd, wordt gewerkt met de resultatenmatrix maar wanneer nodig, is maatwerk mogelijk. Binnen de gemeente wordt makkelijk overlegd. Zo werd bijvoorbeeld geschetst dat wordt overlegd met een medewerker van contractmanagement wanneer de kosten van een voorgestelde indicatie of interventie te hoog dreigen te worden.

Ook onder inwoners leeft het beeld dat de gemeente Aa en Hunze de jeugd nog niet voldoende in zicht heeft. Bijvoorbeeld als het gaat om eenzaamheid. Er zijn jongeren in Aa en Hunze die eenzaam zijn. Jongeren met een beperking zijn voor het onderhouden van sociale contacten vaak afhankelijk van ondersteuning door anderen: “Maar je wilt niet altijd je moeder hoeven vragen om bij een vriendin op bezoek te gaan. Daarom ga ik soms niet terwijl ik wel wil. Met een elektrische fiets zou ik zelf kunnen gaan, maar die is voor ons te duur en de gemeente vergoedt die niet.”

Op basis van deze ervaring werd benadrukt dat de gemeente meer de 'vraag achter de vraag' zou moeten stellen. Een aanvraag voor een vervoersvoorziening duidt misschien wel op een breder probleem als eenzaamheid. Ook zou bij een negatief oordeel over een aanvraag, bijvoorbeeld in het geval van een elektrische fiets, vervolgens meegekeken moeten worden naar wat er dan wel mogelijk is. Wellicht zijn er fondsen beschikbaar of zou de gemeente een lening of regeling kunnen treffen.

De overgang van 18 naar 21 jaar verloopt nog niet soepel, zo is de ervaring van een aantal jongere inwoners. De gemeente of Attenta is er niet altijd van op de hoogte welke regelingen nog gelden voor inwoners die volwassen worden.

Een inwoner vertelde hierover het volgende: "Bij 18 jaar en ouder richt je je tot Attenta, bijvoorbeeld voor het aanvragen van een taxi voor het vervoer naar de middelbare school. In mijn geval begreep Attenta de vraag niet, wist niet tot wie ik mij kon wenden en de communicatie botste terwijl een oplossing (taxi) wel noodzakelijk was. Ik kreeg het gevoel dat ik van het kastje naar de muur werd gestuurd. Dit geeft stress en heeft er uiteindelijk in geresulteerd dat ik de aanvraag niet heb doorgezet. Het reizen met OV lukt tot nu toe nog. Uiteindelijk heb ik geen klacht ingediend."

Ook leeft het gevoel dat er onvoldoende wordt gedaan om inwoners te informeren over de gevolgen van het passeren van deze leeftijdsgrens.

Bij realisatie van nieuwe MFC zou het mooi zijn als er een loket (voor dagdeel of iets dergelijks) komt waar mensen uit Rolde en directe omgeving terecht zouden kunnen voor problemen of vragen. Hoef je niet helemaal naar Gieten. De behoefte zou wel eerst geïnventariseerd moeten worden. De toegankelijkheid wordt hierdoor aanmerkelijk beter; kortere lijnen en mogelijk een vast contactpersoon.

3.2 *Beleid*

De gemeente dient de belangen van jeugdigen in alle fasen van beleidsvorming mee te wegen.

Er is geen jongerenraad in de gemeente Aa en Hunze. Daardoor is er geen vaste groep jongeren met wie de gemeente kan overleggen over beleidsvoornemens of de resultaten van het gevoerd beleid.

Het verplichte cliëntervaringsonderzoek in het kader van de Jeugdwet blijkt moeilijk uitvoerbaar te zijn. Het blijkt volgens de geïnterviewde medewerkers erg moeilijk om jeugd en ouders bereid te vinden hieraan mee te werken.

Stichting Attenta wil een chatfunctie ontwikkelen voor de website om zo in gesprek te komen met jeugd.

Er zijn zes jeugdsozen in de gemeente Aa en Hunze. Dat is bij uitstek een plek om jongeren te ontmoeten en biedt ook de mogelijkheid om beleidsvoornemens eens te bespreken. Bij de inrichting van de jeugdsoos in Eexterveen zijn de jongeren uit het dorp zelf actief betrokken. Wel is het een gemiste kans dat deze soos op zolder is, zo werd duidelijk tijdens een van de gesprekken met inwoners. Er is namelijk bij de bouw ervan geen rekening gehouden met mensen die niet zelf trap kunnen lopen. Daarmee is deze soos niet voor iedereen toegankelijk.

Een voorbeeld van hoe dingen kunnen lopen: het nieuw gebouwde MFC De Spil heeft een ingang met aluminium deuren. Bij de bouw was geen rekening gehouden met de toegankelijkheid voor rolstoelgebruikers. Daarom moest achteraf nog een deurautomaat worden geplaatst. Kosten tussen €10.000 en €12.000. Dit is zonder morren betaald door de gemeente nadat de dorpscoöperatie de gemeente hierop attent heeft gemaakt.

3.3 Passend onderwijs

De gemeente waarborgt gelijke onderwijskansen voor alle kinderen, jongeren en volwassenen. Zij ziet toe op de handhaving van de wet passend onderwijs, die scholen verantwoordelijk maakt voor het vinden van een geschikte onderwijsplaats voor elke ingeschreven leerling, ondanks eventuele beperkingen.

In principe gaat iedere leerling naar het reguliere onderwijs (passend onderwijs: basis en speciaal) tenzij sprake is van een ernstige handicap of beperking. In het verleden hebben meerdere kinderen met het syndroom van Down deelgenomen aan het reguliere basisonderwijs in de gemeente Aa en Hunze. Eén van hen heeft de basisschool afgerond.

De onderwijsgebouwen in de gemeente zijn toegankelijk voor alle leerlingen die daar momenteel naartoe gaan. Daar waar aanpassingen nodig zijn om leerlingen of personeelsleden zich door het gebouw te (laten) verplaatsen wordt hierin voorzien. Dit is in het verleden meerdere malen gebeurd. Daar waar sprake is van leerlingen met een visuele of auditieve beperking wordt samengewerkt met organisaties als Visio of Kentalis om een passend leeraanbod te bieden.

Mocht het zo zijn dat de gebouwen voor ouders van leerlingen niet toegankelijk zijn, dan wordt ook hierin voorzien door het gebouw aan

te passen. Waar nodig wordt maatwerk geboden. Hier is geen actief beleid op: “Daardoor zou het kunnen zijn dat er onvoldoende zicht is op wat er echt of meer specifiek nodig is.”

Schoolbesturen zijn als eigenaar van de gebouwen verplicht hun gebouw aan te passen. Dit is nodig als een leerling of een ouder deze aanpassing nodig heeft om de school of het klaslokaal te kunnen betreden. Zo is bijvoorbeeld in Eexterveen een hekwerk geplaatst om te voorkomen dat leerlingen weglopen. Daarnaast wordt veel opgelost met het inzetten van aangepast meubilair. Vaak gaat het om ad hoc oplossingen: “En als een kind niet kan traplopen dan zullen hij en zijn klas in een lokaal op de begane grond les krijgen.” “In principe is passend onderwijs passend maar daar waar de zorg te groot wordt, springt de gemeente bij als er gebrek aan budget is bij de school of koepel.”

Er is niet gesproken met een leerplichtambtenaar van de gemeente. Daarom is niet bekend hoeveel leerlingen momenteel niet naar school gaan. In het jaar 2015-2016 werden 13 thuiszitters geteld, maar van recenter jaren zijn geen jaarverslagen gevonden waarin deze informatie is te vinden.⁵

⁵ Jaarverslag Leerplicht 2015-2016 (2016) 3.

Bovenstaand beeld wordt herkend door inwoners. Het uitgangspunt dat regulier onderwijs passend moet zijn voor ieder kind en dat moet worden aangegeven als hier een uitzondering voor wordt gemaakt (en niet andersom) zien inwoners terug in de praktijk. Een genoemde uitzondering hierop zijn de kinderen met een auditieve beperking: zij gaan nog wel naar een aparte school, terwijl ze met ondersteuning van een doventolk waarschijnlijk ook prima in het reguliere onderwijs mee zouden kunnen doen.

4 Arbeid

4.1 Arbeidsmarkt

De gemeente stimuleert de (regionale) arbeidsmarkt voor mensen met een beperking en treft maatregelen om werkgevers te stimuleren om werknemers met een beperking in dienst te nemen en te houden.

Werkplein Drentsche Aa is de sociale dienst van de gemeenten Aa en Hunze, Assen en Tynaarlo. Deze organisatie speelt een belangrijke rol in het begeleiden van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt naar een betaalde baan. Een belangrijk instrument hiervoor is de zogenaamde Social Return on Investment (SRoI). De in het Werkplein samenwerkende gemeenten verplichten bedrijven en organisaties die willen inschrijven op een aanbesteding daarvoor in ruil iets terug te doen.

Maatwerk, daar zijn we goed in bij Aa en Hunze. Ook bij Werkplein.

Zo zijn Afspraakbanen gecreëerd en bestaan er Werkontwikkelplekken voor werkgevers om te voldoen aan hun invulling van SRoI. Dit heeft het gewenste resultaat, zeker voor de gemeente Aa en Hunze: “Deze gemeente haalt de norm voor het aanbieden van beschut werk of een maatwerkplek bij een werkgever. Er is geen wachtlijst voor de mensen die hiervoor in

aanmerking komen. Niet iedereen is al geplaatst maar iedereen die in beeld is, zit ook in het proces.”

Bij beschut werk (de voormalige sociale werkvoorziening) zijn onvoldoende plekken. In 2018 zijn hier 5 mensen geplaatst. Er zijn meer gegadigden maar zij worden op een wachtlijst geplaatst: “Het gegeven dat er een wachtlijst is, is een financiële kwestie.”

Inwoners noemen het aantal van vijf personen maar een topje van de ijsberg. Volgens hen heeft de gemeente Aa en Hunze lang niet iedereen met een afstand tot de arbeidsmarkt in beeld. Maar het is de vraag of dit in alle gevallen ook nodig is. Veel inwoners weten namelijk zelf hun weg te vinden. Zo vertelde een mevrouw dat zij niet zoveel ervaring heeft met de gemeente Aa en Hunze met betrekking tot het zoeken van werk: “Momenteel heb ik prettig werk in een andere gemeente.”

Ten tijde van het zoeken van werk liep ze meer tegen het probleem van de toegankelijkheid aan, als te smalle deurposten en het ontbreken van automatische deuren (dat gold ook voor het gemeentehuis in Gieten waar mevrouw ooit stage heeft gelopen).

Tijdens een van de avonden werd gevraagd hoe het staat met de opleiding van ervaringsdeskundigen die in dienst zullen komen van de gemeente. “Een aantal jaren geleden was er sprake van dat ervaringsdeskundigen opgeleid zouden worden en bij de gemeenten in dienst zouden komen. Zij zouden dan ook betrokken worden bij de thema’s op het gebied van communicatie zoals leesbaarheid van brieven en de website.” Een van de aanwezigen gaf aan dat de opleiding van de ervaringsdeskundigen in februari 2020 is afgerond en dat zij momenteel stage lopen bij een externe organisaties: “Een afgeronde opleiding is een vereiste voordat zij bij de gemeente in dienst kunnen komen.”

De ervaringen met lokale ondernemers zijn heel divers. Een supermarkt in Gieten is genoemd als plek waar ook mensen met een beperking de kans krijgen om werkervaring op te doen. Dit geldt echter niet voor iedere supermarkt of onderneming binnen de gemeente.

4.2 Ondersteuning Arbeidsgehandicapten

De gemeente voert een actief beleid gericht op actieve (arbeids)participatie van mensen met een beperking.

De gemeente is zelf ook werkgever en daarmee ook een plek waar mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt kunnen werken. Zo heeft het bedrijf dat het gemeentehuis schoonhoudt mensen met een beperking in dienst. Maar de gemeente voert geen specifiek personeelsbeleid gericht op mensen met beperking.

Wel worden projecten gebruikt om mensen werkervaring te laten opdoen: “Via het project (brand)veilig leven heeft de gemeente mensen met afstand tot arbeidsmarkt ingezet als voorlichters voor brandveiligheidsmaatregelen en het doen van een brandveiligheidscheck bij mensen thuis.”

*Het begint bij ieder persoon zelf of je er aandacht voor hebt
of je er iets mee doet.*

Resultaten en aanbevelingen

Er zijn veel obstakels en hindernissen die inwoners van de gemeente Aa en Hunze die leven met een beperking hebben te nemen. Tal van voorbeelden zijn genoemd van zaken die hen er van dag tot dag in belemmeren om mee te doen of daar te komen waar ze willen heengaan. Kort gezegd: binnen de gemeente Aa en Hunze is tot nu toe onvoldoende aandacht geweest voor inwoners met een beperking.

De gemeente Aa en Hunze wordt gezien als een gemeente waarin veel mogelijk is. Wanneer een probleem zich aandient, is iedereen bereid om mee te denken en te werken aan een oplossing. Dat is positief, veel is mogelijk. Het gevaar hiervan is echter wel dat alleen de inwoners worden bediend die hun hand opsteken of hun stem laten horen. Zij die hier minder toe in staat zijn, worden onvoldoende gezien of gehoord.

De enige manier om dit probleem te ondervangen is door interne procedures zo in te richten dat de stem van degenen die niet zelf bij machte zijn om zich te laten horen wel een plek krijgt. Dit kan bijvoorbeeld door ervaringsdeskundigen in te zetten in alle fases van plan- of beleidsvorming en bij de uiteindelijke uitvoering. Dit is een suggestie die zowel door inwoners als door medewerkers van de gemeentelijke organisatie(s) is gedaan.

Tegelijkertijd is het noodzakelijk te werken aan bewustwording bij inwoners, ondernemers en medewerkers van de gemeente (en aan de gemeente gelieerde organisaties). Dit is nodig omdat er niet altijd een automatisch gevoelde noodzaak is te achterhalen of dat wat wordt bedacht, geschreven of gedaan, past en te begrijpen is voor de mensen die het vaak aangaat: zij die niet de gemiddelde inwoner zijn. Dit betekent dat de gemeente, ondernemers en verenigingen de beweging naar buiten moet maken: inwoners opzoeken, het gesprek aangaan en hen betrekken bij de onderwerpen die hen aangaan.

Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek worden de volgende tien aanbevelingen gedaan aan de gemeente Aa en Hunze:

1. Maak gebruik van het moment en de positieve energie die nu aanwezig is; ga over tot actie!
2. Start met de structurele aanpak van het onderwerp toegankelijkheid door een inclusieagenda op te stellen en onderdeel te maken van het gemeentelijke beleid:
 - a. Toets alle voornemens en beslissingen en stel vast of zij recht doen aan het VN-verdrag;
 - b. Integreer dit in de besluitvorming, beleidscycli en werkprocessen binnen de gemeente en de gemeenteraad;

- c. Betrek de Werkgroep onbeperkt toegankelijk hierbij en laat deze werkgroep de planning, uitvoering en voortgang volgen;
 - d. Communiceer in samenwerking met de Werkgroep over de behaalde resultaten en successen richting de inwoners van de gemeente;
 - e. Breng de Werkgroep zodanig in positie dat inwoners zich bij vragen of voor het doen van suggesties tot de Werkgroep wenden.
3. Stel een raad of panel in waarin de diversiteit van de inwoners van Aa en Hunze is weerspiegeld en die onafhankelijk kan adviseren. Deze raad of dit panel kan verbonden worden aan de huidige Werkgroep onbeperkt toegankelijk.
 4. Geef als gemeente het voorbeeld door een divers en inclusief personeelsbeleid te voeren. Maak gebruik van in de organisatie aanwezige kennis en (ervarings)deskundigheid om de toegankelijkheid van de gemeente/het gemeentehuis te vergroten.
 5. Neem de inventarisatie van onveilige (verkeer)situaties in de openbare ruimte op in de beleidscyclus of werkagenda en stel een plan op om deze situaties veilig te maken voor alle verkeersdeelnemers.
 6. Neem de inventarisatie van de toegankelijkheid van alle publieke gebouwen in de gemeente op in de beleidscyclus of

werkagenda en stel een plan op om benodigde aanpassingen te doen. Neem daarnaast bij (ver)bouwplannen toegankelijkheid als uitgangspunt en breng de gemeentelijke (bouw)verordening hiermee in overeenstemming.

7. Stimuleer ondernemers, verenigingen en privépersonen het gemeentelijke toegankelijkheidsbeleid na te volgen.
8. Bied inwoners met een hulp- of informatievraag een laagdrempelig, zichtbaar, lokaal loket of aanspreekpunt. Bijvoorbeeld door een contactpersoon zitting te laten nemen in een dorpshuis of MFC.
9. Zie er als gemeente Aa en Hunze (parallel aan het (passend) onderwijsbeleid) erop toe dat inwoners van de gemeente Aa en Hunze zich binnen de gemeente kunnen verplaatsen. Maak gebruik van alle middelen en mogelijkheden om een dekkend vervoersnetwerk in stand te houden.
10. Laat als gemeente zien dit onderzoek, maar vooral de inwoners die er aan hebben bijgedragen, serieus te nemen door op korte termijn een aantal verbeteringen (*quick wins*) door te voeren. Een tweetal voorbeelden:
 - Stel bij het afgeven van een vergunning eisen aan organisatoren van evenementen op het gebied van toegankelijkheid, bijvoorbeeld qua toiletvoorzieningen en op-/af- en toeritten, zodat alle inwoners aanwezig kunnen zijn;

- Ga actief en zichtbaar handhaven bij invalidenparkeerplaatsen;
- Informeer inwoners over de mogelijkheid om een onafhankelijke cliëntondersteuner in te schakelen bij vragen over zaken in het gemeentelijk sociaal domein.

Overzicht geïnterviewden

In de maand juni 2019 is met zeventien personen gesproken. Zij werken bij de gemeente of bij een organisatie met een gemeentelijke uitvoeringstaak.

Dit zijn de namen en functies van deze personen:

1. Annet Lammersen ~ Teamleider Impuls Welzijn
2. Bart van der Tuuk ~ Personeelsadviseur gemeente Aa en Hunze
3. Diederik Engeltjes ~ Sociaal werker Jeugd Stichting Attenta
4. Edo Jans ~ Communicatieadviseur gemeente Aa en Hunze
5. Gerda Kamps ~ Contactpersoon bedrijven gemeente Aa en Hunze
6. Harrie Wilts ~ Beleidsadviseur Participatie gemeente Aa en Hunze
7. Jisca Lemckert ~ Beleidsadviseur Samenleving gemeente Aa en Hunze
8. Johan Meirink ~ Beleidsmedewerker verkeer en vervoer gemeente Aa en Hunze
9. Maral Oosting ~ Beleidsadviseur Sport gemeente Aa en Hunze
10. Onno Ketel ~ Juridisch adviseur Werkplein Drentsche Aa
11. Ria Rademaker ~ Beleidsadviseur Vrijwilligersbeleid/participatie gemeente Aa en Hunze
12. Riekus Kors ~ Beleidsadviseur openbare gebouwen gemeente Aa en Hunze
13. Ruth van Hoegee ~ Beleidsadviseur Jeugd gemeente Aa en Hunze
14. Saakje Berkenbosch ~ Directeur-bestuurder Primah (primair onderwijs)
15. Theo Kroeze ~ Beleidsadviseur Wegonderhoud/civiele werken gemeente Aa en Hunze
16. Thessa Weisbeek ~ Preventiemedewerker Stichting Attenta
17. Tonnie Vos ~ Teamleider Belastingen/Facilitair gemeente Aa en Hunze

Overzicht inwonersbijeenkomsten

3 september 2019

Locatie: MFC de Spil te Gasselternijveen

Aanwezig: 12 personen

5 september 2019

Locatie: De Boerhoorn te Rolde

Aanwezig: 9 personen

9 september 2019

Locatie: Dorpshuis te Annen

Aanwezig: 9 personen

10 september 2019

Locatie: Gemeentehuis te Gieten

Aanwezig: 16 personen

Aa en Hunze toegankelijk?! Eindrapport

Fred Molenhuis
Zorgbelang Drenthe
Annerweg 30 9471 KV Zuidlaren
info@zorgbelang-drenthe.nl

©2019 Zorgbelang Drenthe

*Gebruik van fragmenten aangemoedigd
mits voorzien van bronvermelding.*

